

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Markéta Bednarzová. Dostupné z Metodického portálu www.vp.cz, ISSN: 1802-4785, financovaného z ESF a státního rozpočtu ČR. Provozováno Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze.

Odraz první světové války ve světové literatuře

Společensko-historické pozadí

- první světová válka (1914 – 1918) zasáhla Evropu, Afriku a Asii
- záminka: úspěšný atentát na Františka Ferdinanda d'Este (následník trůnu)
- dvě koalice:
 - a) mocnosti Dohody (Velká Británie, Francie, Rusko)
 - b) Ústřední mocnosti (Rakousko-Uhersko, Německo)
- fronty
 - a) západní – válka probíhala v zákopech (zákopová válka), velké ztráty na životech, bitvy na Sommě a u Verdunu
 - b) východní – rychlý prvotní útok, bitva o Halič
 - c) italská – bitvy mezi italskou a rakousko-uherskou armádou
 - d) balkánská – Rakousko-Uhersko vs. Srbsko
- podepsáno příměří – listopad 1918

Důsledky první světové války

- celá generace byla poznamenána válkou – zranění, ztráta blízkých, nemoci, psychické následky
- neschopnost začlenit se zpět do společnosti
- morální šok
- radikální ideologie v politice (fašismus)
- nové umělecké směry jako reakce na válku

Literatura v období války

- autoři ztracené generace (Lost generation) – označení amerických autorů poznamenaných válkou a neschopností se začlenit do společnosti
- nové umělecké směry (dadaismus, expresionismus)
- nejrychleji reagovala poezie
- objevují se motivy zmaru, úzkosti
- realistické až naturalistické zobrazení války
- nové útvary:
 - a) román-řeka (slévání příběhů a jejich hromadění kolem hlavní postavy)
 - b) reportážní román (ich-forma, zážitky z fronty, útržky vzpomínek, komentářů, vyjádření pocitů, úvahy)

Erich Maria Remarque (1898 – 1970)

- vlastním jménem Erich Paul Remark
- jako dobrovolník se zúčastnil 1. světové války (raněn)
- střídal zaměstnání (redaktor, automobilový závodník, ...)
- žil ve Švýcarsku
- na začátku 2. světové války emigroval do USA

TVORBA

- jeho knihy páleny (nacisty byl označen za „literárního zrádce“)
- kritika války
- popis zážitků z války
- politické problémy v Evropě
- opakování motivů, vyprávěcích schémat

NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID

- román vyšel časopisecky 1928
- hlavní postava: mladík Pavel Bäumer
- popisuje realitu – jak skutečně vypadá válka pro obyčejného vojáka
- zaměřuje se na nesmyslnost celého konfliktu (Pavel umírá krátce před uzavřením příměří v den, který byl označen za „klidný“)
- zachycení toho, jak je ovlivněna psychika vojáků
- ich-forma
- chronologická kompozice s vložením retrospektivních pasáží

„Zatím co oni ještě psali a mluvili, my viděli už lazarety a umírání; zatím co označovali službu státu jako to největší, my už věděli, že strach před smrtí je silnější. Nestali jsme se proto ani buřiči ani desertéry, ani zbabělci - všechny tyto výrazy měli tak snadno na jazyku, - milovali jsme svou vlast právě tak jako oni, a šli jsme při každém útoku kurážně do toho; - ale rozlišovali jsme teď, najednou jsme se naučili vidět. A viděli jsme, že z jejich světa nezůstalo nic. Náhle jsme Strašlivě osaměli; a musili jsme se s tím taky sami vypořádat.“

CESTA ZPÁTKY

- volné pokračování románu Na západní frontě klid
- hlavní hrdinové: bývalí členové Bäumerovy jednotky
- návrat do rodného města a pokus začlenit se do společnosti
- děj je roztržštěn na epizody s retrospektivními pasážemi

TŘI KAMARÁDI

- příběh o přátelství v době hospodářské krize v poválečném Německu

VÍTĚZNÝ OBLOUK

- děj se odehrává před válkou
- příběh o pomstě lékaře Ravica
- zfilmováno (1948, 1985)

JISKRA ŽIVOTA

- výpověď o životě v koncentračním táboře

Romain Rolland (1866 – 1944)

- francouzský prozaik, dramatik, literární kritik
- již na počátku odsuzoval válku
- Nobelova cena za literaturu (1915)
- ovlivněn díly W. Shakespeara, Voltaira a V. Huga

TVORBA

- drama – hry z období Velké francouzské revoluce
- román-řeka
- románové životopisy (Beethoven, Michelangelo, Tolstoj)
- eseje – politika, hudba, divadlo, filozofie

PETR A LUCIE

- povídka inspirovaná bombardováním Paříže
- kontrast zamilovaného páru a válečných hrůz
- láska dvou mladých lidí je poznamenána několika problémy – rozdíly ve společenském prostředí, Petrův nadcházející odchod na frontu
- chronologický děj, er-forma
- tragický konec – oba dva umírají při bombardování

„V témž okamžiku se silný pilíř, o nějž se opírali, pohnul a celý kostel se do základů zachvěl. Srdce zabušilo v Lucii tak, že v ní přehlušilo rachot výbuchu a křik věřících; a nemajíc kdy se bát nebo trpět, vrhla se, aby ho jako slepice svá kuřátka zakryla vlastním tělem, vrhla se na Petra, blaženě se usmívajícího při zavřených očích. Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubíčko.

A mohutný pilíř je náraz pohřbil pod svými sutinami.“

JAN KRYŠTOF

- román-řeka, deset dílů ve čtyřech knihách
- příběh fiktivního německého hudebního skladatele Jana Kryštofa Kraffta, který žije v různých zemích
- souběžně vývoj evropské společnosti od 2. poloviny 19. století po začátek 1. světové války
- inspirace životy Ludwiga van Beethovena a Huga Wolfa
- autobiografické prvky

DOBŘÝ ČLOVĚK JEŠTĚ ŽIJE

- román ve formě deníkových záznamů
- děj se odehrává na přelomu 16. a 17. století
- zaměření na optimismus přes všechny nezdary a tragédie

Ernest Hemingway (1899 – 1961)

- americký reportér, prozaik, autor ztracené generace
- Nobelova cena za literaturu (1954)
- působil jako novinář
- dobrovolníkem na italské frontě u ambulantních sborů Červeného kříže (raněn)
- po válce působil jako zahraniční dopisovatel v řadě zemí
- zúčastnil se i španělské občanské války i 2. světové války
- spáchal sebevraždu

TVORBA

- náměty z osobního života
- hl. hrdina vyhledává nebezpečí, překonává nebezpečí i sám sebe
- styl ovlivněn novinářskou praxí (neosobní styl, realistický dialog)
- „špička ledovce“ – autor nezprostředkovává čtenáři vše

STAŘEC A MOŘE

- novela inspirovaná životem kubánských rybářů
- hlavní postavou rybář Santiago
- boj člověka s přírodou
- motivy osamění, boje i soužití s přírodou a vzdorování přírodě
- lidské snažení a nezlomnost (Santiago nevnímá sežranou rybu jako prohru)
- psáno v er-formě, chronologický děj
- objevují se španělské výrazy

„Ted’!“ vykřikl hlasitě a trhl prudce oběma rukama, vybojoval si metr šňůry a pak se znovu a znovu chápал střídavě oběma rukama vytahovaného lana a komíhal se na něm veškerou silou paží i váhou svého těla, vzepřeného jako čep.

Nic se nestalo. Ryba prostě pomalu odplouvala a stařec ji nemohl přitáhnout ani o coul blíž k hladině.“

SBOHEM, ARMÁDO

- román popisující zážitky z italské fronty
- příběh vypraví americký dobrovolník Henry (autobiografické)
- popisy válečných scén – kontrast s rozvíjející se láskou mezi Henry a ošetřovatelkou Catherine
- hlavní postavy utíkají do Švýcarska, kde Catherine umírá

KOMU ZVONÍ HRANA

- příběh o Američanovi účastnícího se občanské války ve Španělsku
- popis tří dnů v partyzánské skupině, která má za cíl vyhodit do povětří most a zabránit přechodu nepřítele

ZELENÉ PAHORKY AFRICKÉ

- realisticky zachycená próza reportážního charakteru
- zachycené osobní Hemingwayovy vzpomínky a zážitky ze safari
- snaha zachytit skutečné situace, které se v průběhu jednoho měsíce v Africe odehrály

Použité zdroje

- Literatura pro 3. ročník středních škol – učebnice. Brno: Didaktis, 2009.
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Romain_Rolland
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Ernest_Hemingway
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Erich_Maria_Remarque
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_sv%C4%9Btov%C3%A1_v%C3%A1lka
- REMARQUE, Erich Maria. *Na západní frontě klid*. Praha: Naše vojsko, 1968.
- ROLLAND, Romain. *Petr a Lucie*. Praha: Práce, 1985.
- HEMINGWAY, Ernest. *Stařec a moře*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956.